

ПРОФ. ПАВЕЛ БОРИСЕВИЧ НА 65 ГОДИНИ

През 1995 г. чествувахме 65-годишния юбилей на проф. к.ф.н. Павел Борисевич — изявен германист, допринесъл изключително много за израстването и утвърждаването на Катедрата по немска филология като значим център за учебна и научноизследователска дейност в областта на германистиката в България.

1. Жизнен и творчески път

Проф. Павел Борисевич е роден на 31 юли 1930 г. в гр. Варна. През периода 1951—1956 г. следва германистика в Софийския университет. За оформянето на неговите личностни и професионални качества по време на следването, както и в годините след това, от особено важно значение се оказват духовните му контакти с изтъкнатите университетски преподаватели проф. Константин Гълъбов, доц. Текла Сугарева и проф. Герхард Хелбиг (Лайпцигски университет).

След дипломирането си П. Борисевич постъпва на работа като учител по немски език в гр. Каварна (1956—1959 г.). През 1959 г. започва преподавателската си дейност, първо във Висшето техническо училище в гр. Русе, а от 1974 г. — във Великотърновския университет "Св. св. Кирил и Методий".

Опитът в областта на чуждоезиковото обучение, придобит през 15-те години на преподаване във Висшето техническо училище в гр. Русе, както и от административната му дейност като ръководител на Катедрата по чужди езици от 1968 до 1974 г., позволяват на П. Борисевич скоро след избирането си за преподавател по съвременен немски език във Великотърновския университет да се открие и убедително да се наложи сред преподавателския състав.

Той поема лекционния курс по синтаксис на съвременния немски език и разработва своите лекции в унисон с най-новите теоретични изследвания в тази област. Ръководи и специализирани семинари по съпоставително изследване на българския и немския език и по психолингвистика.

В лекциите и семинарите П. Борисевич съумява да вгради и своите научни разработки по дискутираните проблеми, като ги представя в достъпна за студентската аудитория форма, и същевременно да изтъкне аспекта за приложимостта на определена теоретична постановка особено за чуждоезиковото обучение.

Способността му да представя преподаваната дисциплина във връзка с други научни дисциплини допринася лекциите и научните му публикации да предизвикват интерес не само у езиковеди, но и у специалисти от други области.

Научното израстване на проф. П. Борисевич се очертава от следните моменти

в творческата му биография. През 1974 г. защитава кандидатска дисертация в Лайпцигския университет на тема „Zur operationalen Interpretation der Grammatik für den Fremdsprachenunterricht“. През 1980 г. е избран за доцент по синтаксис на съвременния немски език (с хабилитационен труд „Die Wortart als Baustein des Satzes“), а през 1992 г. — за професор (с хабилитационен труд „Typen des einfachen Aussagesatzes im Deutschen“).

Като гост-лектор проф. Борисевич е чел отделни лекции в университетите в Краков и Йена. С научни доклади е участвувал в конгресите на Международния съюз на учителите по немски език в Лайпциг, Будапеща и Нюрнберг, както и в други международни конференции (във Варна, В. Търново).

Специализирал е в Йенския (1975 г.) и във Виенския университет (1984 г.).

Преподавателската и научната си дейност проф. Борисевич успешно съчетава с административно-ръководна дейност в катедрата и факултета. В продължение на 12 години, от 1978 до 1990 г., той е ръководител на Катедрата по немска филология. През този период, благодарение на неговата настойчивост и взискателност, а в отделни случаи и под негово научно ръководство, осем преподаватели защитават кандидатски дисертации, двама се хабилитират и за други двама се откриват процедури за хабилитиране.

През 1993—1994 г. е председател на атестационната комисия към Филологическия факултет.

От 1995 г. е гост-професор в Скопския университет.

2. Научно дело

Научното творчество на проф. Борисевич е представено в повече от 60 заглавия — учебници, статии, студии и монографии, които в по-голямата си част са публикувани в специализирани научни списания в Германия. То е създавано в продължение на 25 години и отразява неговите многостранни интереси в областта на съвременния немски език.

2. 1. Основна лингвистична тема на изследване е изречението, респ. изреченски модели в съвременния немски език, на която проф. Борисевич посвещава отделни статии и двата си хабилитационни труда („Zur Distribution und semantischen Struktur des Subjekts im Deutschen“, публикувано в „Lesebuch zum deutsch-bulgarischen Sprachvergleich“, Leipzig, 1981; „Satzgliedfunktionen und semantische Relationstypen als Bezugsgrößen des Sprachvergleichs“, публикувано в „Zeitschrift für Slawistik“, 1986, 1, 44—52; „Моделиране на изречението и речевите процеси“, публикувано в „Методология, моделиране, компютри“, В. Търново, 1987; „Umweltparameter und Satzform“, публикувано в „Biologische und soziale Grundlagen der Sprache“, Tübingen 1992, 357-370; „Antropozentrische Parameter der Satzmodellierung“ — в „Методология, моделиране, компютри“, С., 1992.

2. 2. С темата на дисертационния си труд „Zur operationalen Interpretation der Grammatik für den Fremdsprachenunterricht“ проф. Павел Борисевич заявява своите амбиции да обедини усилията си на преподавател и учен за усъвършенствването на обучението по немски език в училищата и университетите в България.

Своите нетрадиционни идеи по този въпрос той излага отначало на страниците на списание „Deutsch als Fremdsprache“ („Einige Probleme der Grammatik für den Fremdsprachenunterricht“, публикувано в „Deutsch als Fremdsprache“, 1975, 3, 1975, 4). През 1980 г. ги поставя на дискусия на VI

международен конгрес на учителите по немски език в Нюрнберг ("Eine kommunikativ orientierte Produktionsgrammatik für den Anfangsunterricht", публикувано в „Lehrer und Lernende im Deutschunterricht“, Berlin, München 1981), а през 1993 г. представя усъвършенствуван вариант на своя модел на срещата на германисти от Германия, България и Румъния в Бон ("Grammatiktheorie und -praxis. Zu einem modularen Grammatikmodell für das Germanistikstudium im Ausland", публикувано в Dokumentation, DAAD 27, Bonn, 1993, 443—460).

2. 3. Проф. Борисевич е автор на 3 учебника. Първият, „Учебник по немски език за специалностите на ВИММЕСС — гр. Русе“, е издаден през 1971 г. и е предназначен за студенти-нефилолози. С този учебник проф. Борисевич цели да допринесе за по-доброто практическо овладяване на немския език от студенти с определена техническа ориентация.

Другите два учебника, „Записки към лекциите по синтаксис на съвременния немски език“ и „Deutsche Syntax, 2. Teil“, излезли от печат съответно през 1975 г. и 1981 г., са написани за студентите по немска филология, за да ги подпомогнат при усвояване особеностите на немския синтаксис. Опирайки се на съвременни научни изследвания и нови подходи, проф. Борисевич разработва съществени теоретични въпроси на немския синтаксис, като ги допълва от гледна точка на тяхната съпоставка с българския език.

2. 4. В този кратък преглед не е възможно да отделим внимание на всички научни публикации на проф. Борисевич. Представата ни за него като учен обаче няма да бъде пълна, ако не отбележим интереса му и към други езици (руски, френски), за което свидетелствуват участията му в конференциите на МАПРЯЛ и публикациите през 1994 г. в *La langue et littérature françaises dans la civilisation mondiale*.

Убедени сме, че ентузиазмът и всеотдайността към науката ще подтикват проф. Павел Борисевич към изследване и на други, малко разработени досега теми от областта на лингвистиката, с което той ще продължава да дава своя принос за развитието на езиковедската теория и практика.

Марийка Димитрова

ПРОФ. АНГЕЛ АНЧЕВ НА 65 ГОДИНИ

Професор Ангел Анчев навърши 65 години. Последните тридесет и една от тях са посветени на преподавателска и научна работа в областта на руската класическа литература и на сравнително-типологическите изследвания. Той е от първото поколение преподаватели, които полагат основите и изграждат облика на Великотърновския университет "Св. св. Кирил и Методий".

Роден е на 3 януари 1931 г. в с. Русаля, Великотърновско. Там получава основното си образование, а средното — в известната Априловска гимназия в Габрово (1949). Завършва специалността руска филология (литературен профил) в Софийския университет "Св. Кл. Охридски" през 1955 г. Първоначално учителства в Първа и Трета гимназия, а по-късно работи като инспектор по

руски език и литература и директор на Езиковата школа във Велико Търново. Създаването на Висшия педагогически институт "Братя Кирил и Методий" определя по-нататъшната насока на неговата личностна и професионална реализация. Той става асистент (1965), доцент (1972) и професор (1981) в старопре-толната алма матер. През 1970 г. защитава кандидатска дисертация на тема "Лев Толстой и Йордан Йовков". Специализира в МГУ "Ломоносов" и в Санктпетербургския университет. От 1974 г. в продължение на почти две десетилетия е ръководител на катедрата по чужди литератури, а през периода 1983—1987 г. — заместник-ректор по научноизследователската работа в университета. Повече от четвърт век ръководи колегиума по руска класическа литература.

Проф. Анчев навлиза в българската русистика в момент, когато — въпреки наличието на сериозни и оригинални литературоведски изследвания — все още са твърде малко на брой значителните монографични трудове, посветени специално на проблемите на руската класическа литература, а голяма част от публикациите имат описателен или популярен характер, когато е назрявала необходимостта от по-обстойни изследвания, в които широката обхватност да замени фрагментарността на някои от вече съществуващите, а по-сложната нюансираност — да преодолее схематизма на други. Трудовете му са един от възможните и навременни отговори на тази потребност. Той разширява представите за големите писатели и поети, като внася свои интерпретации както на добре познати на българския читател техни творби, така и на по-малко изучени ("Записки на ловеца" на Тургенев, военните разкази, късната проза и естетическите трактати на Толстой).

Проф. А. Анчев е автор на единствения написан у нас университетски учебник по руска класическа литература — в две части. Пет монографии са посветени на типологията на руския роман от втората половина на XIX в. и на творчеството на Толстой, Тургенев и Достоевски (в повечето случаи — в съпоставка с българската литература). Проф. Анчев отстоява убеждението си за необходимостта от сравнително-типологическо изучаване на българската и руската литература, за изследване на националния литературен процес в контекста на световния. Това негово разбиране е определящо за поредица от студии и статии през 70-те и 80-те години: "Духовното родство между Лев Толстой и Йордан Йовков", "Димитър Димов и руската литература", "Димитър Димов и Достоевски", "Йордан Йовков и руските класици", "Георги Райчев и Достоевски", "Тургенев и българската културна общественост". В други статии е проследено отношението на Ив. Вазов, Д. Талев и Е. Станев към руската литературна традиция — своеобразна и безспорна школа за художествено моделиране на действителността. През 1986—1991 г. в поредица от статии проф. Анчев изследва интереса на българската интелигенция към руския роман от първата половина на XIX в. ("Евгений Онегин" на Пушкин, "Герой на нашето време" на Лермонтов и "Мъртви души" на Гогол). Наблюденията върху съществуващите преводи, оценки, студии и монографии за тези творби, както и съотнасянето им с контекста на българската литература, дават основание на автора да отстоява тезата, че въпреки ограниченото си влияние, руският роман от първата половина на XIX в. способствува за формиране на естетически вкус на редица поколения у нас и има свое място в духовните търсения на интелигенцията ни. Прави впечатление огромният по обем материал, издирен, систематизиран, анализиран и обобщен в повече от 80-те статии и студии, публикувани в различни

специализирани списания и сборници. В тези изследвания са отразени наблюденията на учения върху творчеството на десетки руски и български писатели и поети, върху повечето от значимите явления в руския литературен живот през миналия век.

Особено място сред научните интереси на проф. А. Анчев заема художественото наследство на Толстой. На него са посветени дисертационният му труд — “Лев Толстой и Йордан Йовков” (защитен през 1970 г.) и две книги — “Идейно-образният и естетическият свят на Лев Толстой” (1970) и “Лев Толстой и българската литература” (1978). Със своята цялостност те бележат нов момент в развитието на българското толстоеведение. Същото се отнася и за следващата монография на проф. Анчев — “Достоевски и проблемите на българската литература” (1981) — навременна и нужна книга, синтез на една голяма тема, разработвана дотогава само частично. Философско-естетическите концепции на Тургенев, неговият модел на роман, както и творческото присъствие у нас на този голям руски писател и радетел за българската националноосвободителна кауза, са главните аспекти на поредното изследване на проф. Анчев — “И. С. Тургенев. Поетика и естетика” (1984). Сериозните и задълбочени наблюдения позволяват на учения да очертае и изясни в своите трудове най-значимите типологически паралели: Толстой — Вазов, Йовков, Галев, Караславов; Достоевски — А. Страшимиров, Г. Райчев, Г. П. Стаматов, Д. Димов, Ем. Станев.

Двете главни насоки на научните дирения на проф. Ангел Анчев — проблематиката на руската класическа литература и сравнително-типологическите изследвания — закономерно извеждат до синтеза в монографията “Руският роман от втората половина на XIX век” (1986) и в двата тома на написания от него университетски учебник. Първият том, преиздаван три пъти (1976, 1979, 1982), е изграден върху усъвършенствуван в продължение на години лекционен курс. След кратко въведение в общата проблематика на руското литературно развитие през XIX в. са поместени очерци за осем от най-значимите писатели и поети на “златния век” от Пушкин до Чехов. Вторият том проследява интереса и отношението на българската интелигенция към руската класика и влиянието ѝ върху българската литература и върху духовния живот у нас от Възраждането до днес. Респектира панорамността на това изследване, базирано върху многобройни материали и факти (някои от които неизползувани до този момент). Последователно и систематично то представя в нейната пълнота картината на руско-българските литературни влияния, отношения и типологично родство-разграничаване през призмата на нашата литературоведска мисъл.

През изтеклите три десетилетия проф. Анчев успешно утвърждава авторитета на българската русистика с докладите си на международни и национални научни форуми в Берлин, Загреб, Киев, София, В. Търново.

Нека пожелаем на проф. Ангел Анчев здраве и ползотворна работа през следващите години, когато, надяваме се, ще видим реализирани неговите нови научни идеи.

Илиана Петрова